

तिच्या आयुष्याची धग नाही कुणाला सोसली

आयुष्यभर ती सोसत राहिली. पण तरीही ती नियतीपुढे कधी झुकलीच नाही. तिने अपार कष्ट सोसले. आपल्या पिलांना मात्र तिने कधीच त्याची झळ लागू दिली नाही. तिच्या मनात आलेली गोष्ट ती निर्धाराने करत राहिली. आपल्या मुलांना तिने कष्टाचा वसा दिला. प्रामाणिकपणे राहा. तिच्या आयुष्यात संकटेच संकटे आली. पंदरपूर तिचे माहेर. बडव्यांच्या कुलात तिचा जन्म. भक्तीचा वारसा तिला घराण्याकडूनच मिळाला. परंतु तिने त्याचे अवडंबर कधीच माजविले नाही. उलट मी तासभर पूजा करीत बसतो याला तिचा आक्षेप असायचा. झऱ्युकेल्याशी अन्न, तहानल्या जीवन देत जावेफहा संतांचा संदेश ती आचरण आणत राहिली. तिने कधीच त्या संदेशाचा अवमान केला नाही. दुपारी आमच्या घरी आलेला कुणीही जेवल्याशिवाय जातच नसे. आमची जेवणे झाली आणि कुणी अतिथी आला तर तिने स्वयंपाक बनविण्यास कधीच कंटाळा केला नाही. लग्न होऊन ती क्षीरसागर जोशी कुटुंबात आली तर तिथेही तिने आपला ठसा उमटविला.

लग्नानंतरची काही वर्षे सुखात गेली. ती धार्मिक वृत्तीची तर होतीच. आमच्या मावशीचे मिस्टर सोलापुरात मार्कडेय मंदिरात राहत तेथे पूजा अर्चा करून ते म्युन्सिपालिटीत कामाला जात. माझ्या मावशीकडे आई कशाला तरी गेली होती. सकाळी स्नान वगैरे झाल्यावर ती देवदर्शनाला गेली. तिथे मावशीचा मुलगा मंदिरात होता. तो म्हणाला, झऱ्यावशी, देवळात आलीच आहेस तर देवाला पुष्पहार तरी अर्पण करफक्त त्याच्या आग्रहामुळे तिने मार्कडेयाला पुष्पहार अर्पण केला. परंतु तिथे नियतीने वेगळाच डाव तिच्या नशिबात मांडला होता. तिने पुष्पहार घातला पण दुर्दैव आड आले तिचे. तिने नेसलेल्या भरजरी साडीचा पदर मंदिरातील नंदादीपाला लागला आणि कापूर जळावा तसा पदर पेटला. मावशीचा मुलगा ओरडू लागला, झऱ्याग आग मावशी बाजूला होऽफक्तोवर तिला काहीच कल्पना नव्हती. तिने पाहिले तर साडीलाही आगीने घेरले. मावशी तिचे मिस्टर धावतच आले. त्यांनी कशीबशी आग विझविली आणि तिला इस्पितळात हलविले. तिच्या यजमानांना खबर गेली. तेही धावतच आले. परंतु आपल्या प्रिय पत्नीची ती अवस्था त्यांना सहन झाली नाही. होता होता उपचारानंतर ती घरी गेली. तिच्या जीवनात दुर्दैवाचे दशावतार यायचे होते जणू.

बरी झाली पण तिचा उजवा हातच कापला गेला. तरीही न खचता ती धैर्याने आल्या प्रसंगाला तोंड देतच राहिली. नेटाने संसार करीत राहिली. तिच्या नक्षत्राचा हात होता चांदण्यांनी नेला अशी ओळ माझ्या कवितेत उमटली. तिचं आख्य आयुष्य म्हणजे धैर्याची गाथाच होती. एका हातानेही ती सुंदर स्वयंपाक करीत असे. तिच्या पुरणपोळ्या तर अवर्णनीयच असतं. तिचा कणखर बाणा आमच्या मनात आला, तो सोसिकपणा घेऊनच. तिला अपत्यप्रेमाचा उमाळा आला. त्या गंभीर प्रसंगानंतर नियतीने तिच्या पदरात अपत्य दिले. पण अंगी अग्रीचेच घाव, मन चंदनच झाले अशा अवस्थेत ती पहिलटकरीणचे दिवस सोसू लागली आनंदू लागली. होता होता तिने सुंदर मुलाला जन्मही दिला. जन्मतःच सौदर्य घेऊन आलेल्या त्या बाळाच्या नशिबी मात्र आईचे सुख नव्हते. कारण भाजलेल्या अवस्थेत असल्याने तिला त्याचे संगोपन करणे कठीण झाले. ती इतकी नाजूक झाली होती त्यातच त्या बाळाचे दुर्दैव आड आले आणि तो लवकरच हे जग सोडून निघून गेला. त्याच्या जाण्याने ती निराश झाली पण हताश झाली नाही. तिने नियतीचा हाही धक्का सोसला. तिच्या आयुष्याची वीण अशीच दुःखाने घट्ट विणली जात असतानाही तिने कधी कुरकूर केली नाही. तिच्या पाठीशी तिचा पती आधी डगमगला तरी नंतर आयुष्यभर तिच्या पाठीशी राहिला. तिचा नक्षत्राचा हात नेला तर उघड्या त्या पाठीवर चंद्र पांघरतो शेला अशा ओळीतून तिच्या आयुष्याचे प्रकटीकरण माझी कविता करत होती.

आयुष्य अंगार तिचे अन् तिच्या मनात चंदन अशी तिची सुख दुःखाची पाठराखण करण्याची वृत्ती सर्वांना ममतेने सांभाळत होती. पंदरुरचा महापूर तिने पाहिला. त्यावेळी तिच्या पदरात तीन मुलेही होती. महापुरासारखेच तिचे जीवन दुःखाच्या गर्तेत वाहत होते. नियतीला न जुमानता तिचे आयुष्य वाहतच होते.

प्रत्येक सुखात व दुःखात ती निरपेक्ष राहिली तरी प्रयत्न हाच देव मानणे तिने कधी सोडलेच नव्हते. तिच्या या वृत्तीने तिला यशस्वी केले. यजमान नोकरीनिमित्त बाहेरगावी असतानाही तिने मुलांच्या शिक्षणाकडे पित्याच्या कणखरतने लक्ष दिले. मुलांना घडविले. आपल्या कर्तृत्वाने व जिद्दीने तिने मुलांना घडविले. नियती मध्ये मध्ये खोडा घालत होतीच पण तिने त्याकडे लक्ष दिले नाही. तिने त्यावर मात केली. मुलांना पैसे मिळविणारा कासखाना बनविले नाही तरी पैशाचे महत्त्व पतीला व तिलाही कळत होते. तिने मुलांवर मायेची पाखर घातली तरी तिने त्यांना पंगू होऊ दिले नाही.

आयुष्याच्या अखेरीलाही तिने कधी हार मानलीच नाही. कधी स्वाभिमान सोडलाच नाही. तिचे शरीर दुर्बळ झाले तरी मन ताठच होते. पण त्यात ताठा नव्हता. तिने आपले आयुष्य आभाळासारखे ठेवले. त्यातून सुखधारा बरसत होत्या. अखेरपर्यंत सर्व पाखरांवर तिची ममतेची पाखर तशीच राहिली. आज ती देवाघरी असली तरी तिथून आपल्या पिलांवर नक्कीच आशीर्वादाची औंजळ कायमच राहील.

मौनाचा अरनंद फुलण्यात

मला राज येतो

वेल मोगरीचा

तिला ना फुलांचा

वास कधी

तशी मोगरी ही

जराशी बनेल

हळू उमलेल

कळी तिची

तिचे आणि माझे

असे हे संवाद

मौनाचा अरनंद

फुलण्यात

कळी सांगे आता

गुप्त गंधाला

फुलू दे फुलाला

हळूवार

- प्रकाश रामचंद्र क्षीरसागर,

ताळगाव गोवा

जिणे प्रजक्ताचे मला नको वाटे

गुलाबाचे काटे अतिथिय

पाखरास आता कंठ फुटू घावा

उगा ना घोटावा गळा त्याचा

नव्या युगातील मानवाचे स्वप्न

आपले जगन मालकीचे

भुईवर प्रेम नाही तसूभर

पालटला नूर मानवाचा

- प्रकाश रामचंद्र क्षीरसागर, ताळगाव, गोवा

अपली आपण करावी गुलामी

संसाराची नामी गुरुकिळी

घरी आणि दारी नित्य भाज पडे

कोण येथे रडे कशासाठी

कशासाठी सारी सुरु उठाठेव

चेहऱ्यात भाव गुलामाचे

इथले स्वातंत्र्य किती मर्यादित

पराधीन होत माणसेही

स्वातंत्र्याचे सूत्र गुलामी नवीन

मुक्त हे जीवन विदेशींचे

विदेशींची अरेड इथल्या तसुणा

त्याचीच करुणा खूप येते

खूप येते येथे आनंदा भरते

गुलामी मुरते आयुष्यात

आयुष्यात ध्येय नसते दुसरे

सुखाचेच वारे झाँबतात

--